

ЛІТЕРАТУРА:

1. Петухов П. А. Юрисдикционная деятельность в советском государственном управлении / П. А. Петухов // Правоведение. — 1980. — № 5. — С. 39.
2. Административное право. Учебник / Под ред. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. — М. : Юристь, 2001. — С. 413—414;
3. Круглов В. А. Теоретические основы, правовые и организационные проблемы производства по делам об административных правонарушениях : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.14 «Административное право; финансовое право; информационное право» / В. А. Круглов. — Минск, 2003. — С. 13.
4. Пилипишин В. П. Поняття та основні риси державного управління / В. П. Пилипишин // Юридична наука і практика. — 2011. — № 2. — С. 13.
5. Сорокин В. Д. Проблемы административного процесса / В. Д. Сорокин. — М. : Юрид. лит., 1968. — С. 62.
6. Адміністративне право України : Навчальний посібник / За заг. ред. Т. О. Коломоєць, Г. Ю. Гулевської. — К. : Істина, 2007. — С. 101—102.

УДК 347.73 : 346.548

Романюк І. І.

Деякі рекомендації щодо закріплення фінансової безпеки як інституту фінансового права

У статті досліджено актуальну проблематику регулювання фінансової безпеки у межах фінансового права. Проаналізовано основні наукові праці, автори котрих стверджували, що забезпечення фінансової безпеки держави потребує формування відповідної нормативно-правової бази. Обґрунтовано вимоги до нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки та алгоритм її закріплення як інституту фінансового права.

Ключові слова: фінансова безпека, інститути фінансового права, удосконалення фінансово-правового законодавства.

В статье исследована актуальная проблематика регулирования финансовой безопасности в рамках финансового права. Проанализированы основные научные труды, авторы которых утверждали, что обеспечение финансовой безопасности государства требует формирования соответствующей нормативно-правовой базы. Обоснованы требования к нормативно-правовому обеспечению финансовой безопасности и алгоритм ее утверждения как института финансового права.

Ключевые слова: финансовая безопасность, институты финансового права, совершенствование финансово-правового законодательства. The paper studies the current problems of regulation of financial security in the framework of financial law. Analyzed the main proceedings, which the authors claimed that the financial security of the state requires the establishment of appropriate legal and regulatory framework. Justified requirements for regulatory support and financial security of the algorithm it is approved as an institution of financial law.

Keywords: financial security, financial law institutions, improvement of financial legislation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Фінансово-правові норми, що нині регулюють суспільні правовідносини з приводу забезпечення фінансової безпеки

потребують суттєвого доопрацювання. Аналіз наукових джерел, звітів фінансово-контрольних органів, практики діяльності державних фінансових органів довів актуальність питання об'єктивації категорії фінансова безпека у фінансовому праві. Відтак поряд з актуальними нині напрямками щодо приведення вітчизняного фінансового права у відповідність з європейськими стандартами, для кращого урегулювання правовідносин, що об'єктивно існують у сфері забезпечення державної фінансової безпеки необхідно провести комплексне удосконалення фінансового законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання необхідності формування фінансово-правової законодавчої бази регулювання відносин, пов'язаних із забезпеченням фінансової безпеки розглядали Архірейська Н. В., Барановський О. І., Дмитренко Е. С., Журавльова І. В., Калантай А.М., Нечипорук Л.В., Нужнов Є.В., Тимофеев Ю.А., Федосов В.М., Цимбал П. В. У їх працях містяться окремі рекомендації щодо формування правових підстав забезпечення фінансової безпеки, проте досі не розв'язаним залишається питання комплексного підходу до закріплення фінансової безпеки як інституту фінансового права.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є теоретичне обґрунтування низки рекомендації щодо закріплення фінансової безпеки як інституту фінансового права. Об'єктом дослідження виступають фінансово-правові відносини, що складаються довкола забезпечення фінансової безпеки держави; предметом — процес закріплення фінансової безпеки як інституту фінансового права.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Домінуючою методологічною основою, що визначатиме підхід до реформування нормативно-правових засад фінансової безпеки має стати системний підхід. Так Є. В. Нужнов пропонує розглядати фінансову безпеку з позицій системного підходу як збереження та укріплення міжсистемних зв'язків, забезпеченні існування та розвитку кожної підсистеми виходячи з інтересів фінансової системи в цілому [1, С. 224], Журавльова І. В. та Миколайчук А. Б. відзначають, що управління фінансовою безпекою має здійснювати на основі системного підходу, увага має зосереджуватися на всій фінансово-кредитній сфері та поширюватись на зовнішньоекономічну діяльність, бюджетний, грошово-валютний, фінансовий і соціальний сектори [2, С. 156]. Відтак великого значення набуває систематизація поглядів щодо основних напрямів вдосконалення системи фінансової безпеки й виокремлення тих з них, що мають забезпечуватись засобами фінансово-правового регулювання.

На думку Н. В. Архірейської, найважливішими завданнями, які мають стояти перед Україною в найближчій перспективі у зв'язку з необхідністю посилення фінансової безпеки, повинні бути:

- забезпечення стабільності платіжно-розрахункової системи та основних фінансово-економічних параметрів;
- нейтралізація впливу світових фінансових криз та свідомих тіньових (кланово-корпоративних, мафіозних тощо) структур на національну фінансову та соціально-політичну систему;
- запобігання широкомасштабній втечі капіталу із реального сектора економіки;
- стабільність банківської системи;
- повернення довіри фізичних та юридичних осіб до банківського сектора [3, С. 4].

Федосов В. М., Вигівська Ю. П. вважають, що забезпечення стабільного розвитку держави має базуватися на системі заходів, що включають:

- запровадження жорсткого режиму економії щодо витрачання бюджетних коштів;
- визначення доцільності фінансування деяких соціальних витрат;
- зменшення обсягів фінансових запозичень для покриття дефіциту державного бюджету; вдосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих накопичень населення;
- оптимізацію рівня податкових вилучень до бюджету [4].

На думку Л. В. Нечипорука, процес забезпечення фінансової безпеки має пов'язуватись з національними інтересами у сфері фінансової безпеки й відтак наводить низку заходів, що корелюють з цими інтересами. Це, зокрема, зміцнення фінансів суб'єктів господарювання, юридичних і фізичних осіб; підвищення ефективності фінансової системи як регулятора економічних відносин; удосконалення і розвиток грошово-кредитної системи; забезпечення зміцнення фондового ринку та його інфраструктури; здійснення політики доходів, спрямованої на випереджаюче зростання платоспроможного попиту населення; створення ефективної системи управління зовнішнім боргом [5, С. 286].

З огляду на наведені міркування щодо основних напрямів формування дієвої системи забезпечення фінансової безпеки запропонуємо такі, що на нашу думку репрезентуватимуть сучасну необхідність врегулювання суспільних відносин у сфері забезпечення фінансової безпеки.

- законодавче закріплення принципу та інституту фінансової безпеки у фінансовому праві;
- впровадження юридичної (фінансової) відповідальності за порушення фінансової безпеки;
- посилення впровадження новітніх наукових розробок у правотворччу й правозастосовну діяльність з метою забезпечення усестороннього забезпечення фінансової безпеки.

Проаналізувавши низку праць, автори яких стверджували, що для забезпечення фінансової безпеки обов'язковими реальними кроками має стати прийняття базового, фундаментального нормативно-правового акту на законодавчому рівні [6; 7; 8; 9; 10], доходимо висновку, що основними формами, у яких науковці бачать узагальнення досягнень фінансово-правової науки в плані забезпечення фінансової безпеки є «концепція», «стратегія», «план заходів з забезпечення фінансової безпеки», «Закон Про фінансову безпеку» тощо. Проте нині не вироблено обґрунтованих рекомендацій щодо закріплення фінансової безпеки як інституту фінансового права.

На нашу думку задля формування належного нормативно-правового забезпечення регулювання фінансової безпеки необхідно сформувати:

- 1) Концепцію фінансової безпеки;
- 2) Стратегію забезпечення фінансової безпеки;
- 3) План заходів щодо забезпечення фінансової безпеки;
- 4) Проект Закону України "Про фінансову безпеку", що має включати окреслене коло суб'єктів забезпечення фінансової безпеки, механізм контролю за виконанням плану заходів щодо забезпечення фінансової безпеки; встановлювати юридичну відповідальність за правопорушення, що ставлять під загрозу фінансову безпеку; механізм заохочення до забезпечення фінансової безпеки держави.

Ланкою, що об'єднує Концепцію і Стратегію фінансової безпеки з реальними об'єктивними суспільними відносинами, що складаються у сфері формування, розподілу та використання публічних фондів і стосуються фінансової безпеки має стати План заходів з виконання основних положень, мети, завдань і напрямів, викладених відповідно у Концепції та Стратегії. План заходів повинен формуватись у вигляді табличного додатку до постанови КМУ, якою затверджено чи схвалено Концепцію і Стратегію. План заходів щодо виконання завдань Концепції фінансової безпеки може бути простим і знаходити своє розкриття, а також доповнюватись у Стратегії. Окремі пункти можуть бути притаманні лише Концепції. Це, приміром, сприяння розробці, аналізу, обговоренню та схваленню Стратегії фінансової безпеки. Натомість План заходів щодо виконання завдань Стратегії фінансової безпеки доцільно подавати у розширеному вигляді, де за кожним суб'єктом фінансової безпеки закріплювати певні обов'язки та повноваження у відповідності до сфери, в якій цей суб'єкт повинен сприяти забезпеченню фінансової безпеки.

Концепція, Стратегія, План заходів з забезпечення фінансової безпеки, схвалені або затверджені КМУ матимуть статус підзаконних нормативних актів. Оскільки вони скеровуватимуться на регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі здійснення публічної фінансової діяльності, незаперечною є їх приналежність до фінансового права. Фактично, Концепція фінансової безпеки належатиме до Загальної частини фінансового права, тоді як Стратегія — до Особливої частини. Такий розподіл рекомендованих нормативних актів наводить на думку щодо актуальності проблем правотворчого характеру у сфері забезпечення фінансової безпеки. Підзаконний характер нормативних актів, котрими рекомендовано схвалити (затвердити) Концепцію та Стратегію фінансової безпеки дасть змогу створити підстави для тимчасового, оперативного вирішення проблеми забезпечення фінансової безпеки. У той же час об'єм суспільних відносин, котрі потребують фінансово-правового регулювання є надто великим, аби проблему можливо було вирішити за допомогою таких тимчасових методів. Крім того, встановлення відповідальності, передусім фінансової за невиконання норм, скерованих на зміцнення фінансової безпеки держави необхідно закріпити законодавчо, інститут фінансової безпеки потребує нині законодавчого закріплення.

Наведені міркування наводять на думку щодо доцільності законодавчого закріплення інституту фінансової безпеки у фінансовому праві. Як показало проведене дослідження, аналіз нормативної бази, присвяченої цьому питанню фінансова безпека нині виправдано може розцінюватись як категорія науки фінансового права, що дає усі підстави стверджувати необхідність законодавчого закріплення цієї категорії як інституту Загальної частини фінансового права. Однак ситуація є неоднозначною. Нині відсутній єдиний закон, котрий би формував Загальну частину фінансового права. Відтак вирішення наукового завдання удосконалення фінансово-правового регулювання фінансової безпеки можливо здійснити двома шляхами. Перший — прийняттям Закону про фінансову безпеку, котрий відповідав би положенням Концепції фінансової безпеки, закріплював коло суб'єктів забезпечення фінансової безпеки, встановлював юридичну (фінансову) відповідальність за порушення норм Закону. Відтак у перспективі окремі положення цього Закону можуть бути включені у закон, що формуватиме Загальну частину фінансового права. Це шлях, відповідний індуктивному підходу, він відображає сходження від конкретного до загального. Перевагою цього шляху є оперативність втручання в урегулювання фінансових правовідносин

щодо забезпечення фінансової безпеки на законодавчому рівні, відносна самостійність, підвищена гнучкість. Водночас виникатимуть певні труднощі щодо узгодження Закону про фінансову безпеку та інших правових актів, що регулюють правовідносини у цій та суміжній сферах у зв'язку з їх розпорошеністю, відсутністю єдиного системоутворюючого стержню. Знову ж таки, при прийнятті закону, що утворював би Загальну частину фінансового права деякі елементи можуть бути запозичені з Закону про фінансову безпеку, проте щодо інших то їх потрібно буде якимось чином гармонізувати.

Другим шляхом є дедуктивне відношення між загальним законом, покликаним сформувати Загальну частину фінансового права та Законом про фінансову безпеку. При такому варіанті розвитку подій Закон про фінансову безпеку буде прийнятий лише після законодавчого закріплення Загальної частини фінансового права. Перевагою цього шляху є беззаперечно структурованість та системність законотворчості у сфері урегулювання фінансових правовідносин. Проте це процес тривалий і не відповідає викликам сьогодення, котрі постають перед фінансовим правом. Утім не слід забувати і про те, що підзаконний характер Концепції і Стратегії фінансової безпеки не дає змоги вносити зміни до існуючих законів, що регулюють суспільні відносини у сфері публічних фінансів, а лише рекомендувати внесення змін, що применшує ефективність системних реформ за цим напрямом.

Таким чином необхідність прийняття Закону про фінансову безпеку підтверджується об'єктивним існуванням слабко урегульованих суспільних відносин з приводу забезпечення фінансової безпеки. Переважаюча частка таких відносин припадає на сферу публічних фінансів, відтак належить до предмету фінансового права.

Закон про фінансову безпеку повинен ґрунтуватись на Конституції України, враховувати окремі положення чинного фінансового законодавства, інших законів і підзаконних нормативних актів, судової практики, ратифікованих Україною міжнародних правових актів. Оскільки ст. 92 Конституції України закріплено те, що лише Законами України встановлюються бюджетна система України, система оподаткування, засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків, порядок утворення і погашення державного внутрішнього і зовнішнього боргу, порядок випуску та обігу державних цінних паперів, поряд з прийняттям Закону про фінансову безпеку доцільно прийняти Закон про внесення змін до Законів України, що стосуються окреслених сфер фінансово-правового регулювання.

При формуванні рекомендацій щодо проекту Закону «Про фінансову безпеку» слід врахувати особливості юридичної техніки конструювання норм права. Так, до змісту закону та логічного викладу у ньому норм права представляються наступні вимоги: логічність послідовності та несуперечність тексту закону; перехід від загального до конкретного при викладенні положень закону; винятки із правил повинні слідувати одразу за встановленими законом правилами; норми постійної дії мають бути розміщені перед тимчасовими нормами; санкції за порушення норм повинні розміщуватись одразу після цих норм; матеріальні норми повинні розміщуватись перед процедурними; процедурні та процесуальні норми мають узгоджуватись з матеріальними нормами [11, С. 5 – 6].

Норма права мають такі особливості:

1. Відображають найбільш важливі суспільні відносини, які мають цінність для суспільства, особистості або соціальної групи.
2. Являють собою модель регульованих суспільних відносин.

3. Відображають і закріплюють типовість соціальних процесів, явищ, зв'язків як наслідок їх повторюваності [12, С. 40].

І. Онищук відзначає, що техніка юридичного письма – «складова юридичних технологій, що виступає системою професійних юридичних правил, засобів, прийомів і методів, які використовуються для забезпечення конструктивності письмової побудови та досконалості нормативно-правових актів». Вона є професійною технікою, що застосовується при у правовій діяльності, пов'язаній з письмовим оформлення нормативно-правових актів, Система елементів техніки юридичного письма використовуються для забезпечення конструктивності, формування змісту нормативно-правових актів, забезпечення досконалості права за формою і змістом [13, С. 93].

Загальна структура Закону «Про фінансову безпеку» повинна містити наступні усталені елементи, визначені технікою документального вираження змісту нормативно-правового акту: форму акту, назву органу, що ухвалив акт, назву акту (заголовок), преамбулу, основну частину, санкції за недотримання норм акту та порядок відповідальності, положення про відміну раніше ухвалених нормативних актів, дату (порядок) набуття чинності актом, підпис особи, що скріпила акт та ін. [11, С. 6; 14, С. 64].

Крім того, для забезпечення гармонізації законодавства у питанні регулювання відносин, пов'язаних із забезпеченням фінансової безпеки необхідно внести низку доповнень до деяких законодавчих актів України, зокрема до Бюджетного та Податкового кодексу. Розробка подальших рекомендацій щодо удосконалення фінансового законодавства з метою покращення державного регулювання фінансової системи у напрямі зміцнення фінансової безпеки, на нашу думку має стати напрямом майбутніх перспективних досліджень, що у зв'язку з недостатньою розробленістю проблеми у працях іноземних науковців обґрунтовано здатне вивести українську науку фінансового права на пріоритетні позиції в світовій юриспруденції.

Відтак рекомендуємо такий алгоритм закріплення фінансової безпеки як інституту фінансового права:

1. Законодавче закріплення фінансово-правового інституту фінансової безпеки:

а) затвердження Кабінетом міністрів України Концепції фінансової безпеки України, Стратегії фінансової безпеки України, Плану дій щодо реалізації положень Стратегії фінансової безпеки;

б) затвердження на рівні міністерств, відомств локальних планів щодо виконання заходів, передбачених Планом дій щодо реалізації положень Стратегії фінансової безпеки;

в) внесення змін у фінансове законодавство України з метою включення принципу фінансової безпеки у перелік базових принципів державного регулювання фінансової системи;

г) формування нормативної бази організації, проведення та контролю заходів щодо забезпечення фінансової безпеки.

д) прийняття Закону України «Про фінансову безпеку»;

2. Реалізація заходів щодо забезпечення фінансової безпеки:

а) визначення єдиного централізованого суб'єкта забезпечення фінансової безпеки;

б) організація структурних підрозділів міністерств, відомств щодо забезпечення фінансової безпеки чи виділення в штатному розписі посади фахівця з забезпечення фінансової безпеки або внесення відповідних змін в посадові обов'язки осіб, чия діяльність пов'язана з забезпеченням фінансової безпеки;

в) підготовка та добір фахівців, здатних організувати та провести на належному

рівні усі передбачені заходи з забезпечення фінансової безпеки;

- г) проведення попереджувальних заходів щодо мінімізації загроз фінансовій безпеці;
- д) управління ситуаціями, коли загрози реалізувались з метою недопущення значних втрат та попередження повторного настання таких ситуацій;
- е) притягнення до відповідальності осіб, чії дії чи бездіяльність поставили під загрозу фінансову безпеку держави.

3. Контроль за забезпеченням фінансової безпеки та регулювання системи фінансової безпеки:

- а) здійснення у межах контрольних повноважень суб'єктів забезпечення фінансової безпеки контролю за належною реалізацією усіх запланованих заходів;
- б) встановлення осіб, відповідальних за порушення норм, пов'язаних із забезпеченням фінансової безпеки та притягнення їх до відповідальності;
- в) подання пропозицій контролюючими органами щодо внесення змін у фінансове законодавство в частині покращення фінансово-правового регулювання відносин, пов'язаних із забезпеченням фінансової безпеки.

Реалізація вказаного алгоритму дасть змогу сформувати дієву правову систему державного регулювання відносин, пов'язаних із забезпеченням фінансової безпеки, попередити деморалізацію суспільства, викликану кризовими ситуаціями, що виникають у фінансовій системі України, вдосконалити якість фінансово-правового забезпечення регулювання публічних правовідносин щодо формування, розподілу та використання публічних фондів. Інститут фінансової безпеки, закріплена у законодавстві має відповідати низці вимог, зокрема:

- ґрунтуватись на вимогах верховенства права, конституційності, відповідати ратифікованим Україною міжнародним правовим нормам та європейським і світовим стандартам у сфері забезпечення фінансової безпеки;
- бути доступним та зрозумілим, за своєю суттю, позбавленим несуттєвих елементів, що не сприяють досягненню мети забезпечення фінансової безпеки, враховувати інваріанти категорії фінансова безпека;
- не вимагати надмірних ресурсів на своє утримання, відповідати принципу економності;
- враховувати інтереси широких верств населення;
- сприяти гармонійній взаємодії суб'єктів забезпечення фінансової безпеки у процесі здійснення ними своїх обов'язків.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Виходячи з наведених рекомендацій стверджуємо, що необхідно розпочати масштабну наукову дискусію за участі громадян України, підприємств, організацій та установ, органів місцевого самоврядування, органів державної влади задля вироблення єдиного чіткого підходу до формування системи правового забезпечення фінансової безпеки держави. Дослухаючись до думки громади слід у найкоротші терміни забезпечити законодавче закріплення інституту фінансової безпеки у фінансовому праві; надати можливість суб'єктам фінансово-правових відносин ознайомитись з усіма положенням єдиної системи забезпечення фінансової безпеки; забезпечити неухильне дотримання норм права та невідворотність притягнення до відповідальності осіб, котрі вчинили дії, передбачені у фінансовому законодавстві як такі, що завдають шкоди фінансовій безпеці держави і тягнуть за собою юридичну відповідальність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Нужнов Є.В. Актуальні питання фінансової безпеки в сфері страхування / Нужнов Є.В. // Європейські перспективи – 2012. – № 4. – Ч.2. – С. 223 – 228.
2. Журавльова І. В. Методичний підхід до моделювання фінансової безпеки регіонів України / Журавльова І. В. Миколайчук А. Б. // Бізнес-інформ. – 2012. – № 6. – С. 156 – 159.
3. Архірейська Н. В. Основні напрямки забезпечення фінансової безпеки України [Електронний ресурс] / Н. В. Архірейська // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка . - 2012. - № 1. - С. 83-87. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsue_2012_1_15.pdf. – Назва з екрану.
4. Федосов В.М. Вплив державного боргу на фінансову безпеку України / Федосов В.М., ВигівськаЮ. П. // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 408 – 412.
5. Нечипорук Л.В. Посилення загроз фінансовій безпеці держави в умовах фінансової глобалізації / Нечипорук Л.В. // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 281 – 298.
6. Дмитренко Е. С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України : монографія / Е. С. Дмитренко. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 592 с.
7. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
8. Цимбал П. В. Правове супроводження фінансової безпеки / П. В. Цимбал, О. М. Іванов // Фінансова безпека в системі забезпечення національних інтересів: проблеми та перспективи : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції Полтава, 18 – 19 квітня 2012 р. – Полтава : ПолтНТУ, 2012. – С. 42 – 44.
9. Тимофеев Ю.А., Бажутина І.Р. // Вестник Удмуртского университета. – 2005. – № 6-1. – С. 60-68.
10. Калантай А.М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів / А.М. Калантай // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 143 – 153.
11. Дзейко Ж. О. Стаття, глава, розділ закону як елементи його структури / Ж. О. Дзейко // Європейські перспективи . - 2014. - № 1. - С. 5-10.
12. Шутак І. Юридична техніка конструювання норми права [Електронний ресурс] / І. Шутак, І. Онищук // Вісник Національної академії прокуратури України . - 2013. - № 2. - С. 39-44. - Режим доступу http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vnaru_2013_2_9.pdf. – Назва з екрану.
13. Онищук І. Техніка юридичного письма: понятійно-категоріальний апарат [Електронний ресурс] / І. Онищук // Вісник Національної академії правових наук України . - 2013. - № 3. - С. 87-94. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vapnu_2013_3_13.pdf. – Назва з екрану.
14. Онищук І. І. Техніка документального вираження змісту нормативно-правового акту [Електронний ресурс] / І. І. Онищук // Університетські наукові записки . - 2011. - № 2. - С. 63-66. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2011_2_11.pdf. – Назва з екрану.

